

Dévényi Sándor

Laudáció

Szatyor Győző akadémiai székfoglaló előadásához (2015.03.06.)

Szatyor Győző ars poeticáját nem sokkal földrajz–rajz tanári diplomája kézhezvétele után, így fogalmazta meg: „Rátaláltam egy világra, mely számomra izgatónan érdekes és értékekkel teli, a néprajz–népművészet–képzőművészet gazdag világára. Ennek a világnak én teremtető, alkotó részévé akartam válni, úgy, hogy másoknak is adjak ezekből az értékekből – tanítva a hasznosságra, szépre és jóra, a szülőföldem és népem szeretetére.”

Egy, az életpálya elején álló embertől egyértelmű, világos, ugyanakkor meghatározó életprogram. S ezt a nemes programot Szatyor Győző eddigi életútján következetesen valósítja meg.

Szülőföldjén, az Ormánságban, a faműves falusi mesterektől tanulta el a kézművesség szakmai fogásait. A mára természetes falusi környezetéből eltűnt mesterségbeli tudás megszerzése így gyermekkorra természetes történésévé vált. Ösztönösen megértette Kodály Zoltán mondását: „A kultúrát nem lehet örökölni, az elődök kultúrája egy-kettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának.”

Művésszé érését a Pécsi Pedagógiai Főiskolán olyan neves művészek, mint Platthy György, Kelle Sándor, Cseh László, Kolbe Mihály, Pandúr József irányították, majd később a Pécsi Grafikai Műhelyben Martyn Ferenc, Soltra Elemér, Simon Béla.

„Úgy érzem, hogy a Jóisten engem azért teremtett erre a világra, hogy tollal, amellyel írni és rajzolni lehet, vésővel és kapafejszével, amellyel fából hasznos és szép dolgokat lehet faragni, és lélekkel, mellyel mindezt méltón át lehet érezni – tegyem a dolgom.” És Győző teszi a dolgát. Messze többet annál, mint amit a művészi ihlet megkövetel, mert nem vonul a művészet elefántcsont-tornyába, hanem tanít: nem csak részt vesz alkotótáborokban, de a Sellyei Művésztelepnek ő az alapítója, és 14 évig szervezője, Bogdásán tájházat hoz létre, sőt elvállalja a polgármesterséget is, mellette megyei képviselő, a kulturális bizottság elnöke – igazi közösségi ember. S közben eszméletlen lendülettel alkot, maradandó művek tömege születik keze nyomán: rajzok, tusrajzok, linómetszetek, kőrajzok, illusztrációk, szobrok, térplasztikák, reliefek, bútorok, építmények, hidak, kapuk, festett kazetták, játszóterek.

Festészetének visszatérő témája a falu, az az eltűnő ősi kultúra, amely az ezeréves magyar faluközösségek felbomlásával válik semmivé. Szobrainak gyakori kelléke egy-egy, az enyészetből kiemelt, műtárggyá nemesített paraszti eszköz-töredék, szerszám, vagy kocsi-alkatrész.

Sokoldalúságából egyet emelek ki, a fa szeretetét. Mindent tud a fáról, a fa életéről, akkor is amikor a fa még lábon áll, és akkor is, amikor már műve tárgyává válik, halottan is élő anyagként. Ismeri a fához kötődő ősi hiedelmeket és az anyag megmunkálásához fűződő technológiai eljárásokat. A teknővájó cigányok kapafejszéjének használatát, a fafaragás, faesztergályozás mesterfogásait.

„Szatyor Győző sosem volt népművész vagy népi iparművész. Ő a népművészet kollektív hagyományának szemléletének, látásmódjának, érzésvilágának, motívumainak fölhasználásával, beépítésével, szublimálásával hozott létre, alkotott csak rá jellemző, egyéni karakterű műveket” – írja róla Tüskés Tibor.

Számomra, építésként, elfogultan, faépítészeti alkotásai különösen fontosak. Nagy érzékenységgel fordul a kapuk felé, kiemelve azok szimbolikus jelentését.

Mennyiségileg is hatalmas volumen az általa készített játszóterek sora. Pécsen az én négy gyermekem is a Győző által készített tettyei, meg a mandulási hintákon, mászókákon, libikókákon, ringlispileken, favárakon játszott és nevelődött.

Hiánypótló szakkönyvet is írt a faművességről. És egyszer talán megírja a faépítészetéről szóló könyvét is, amelyben átadhatja tudását a következő nemzedéknek.

Végezetül ismét atyai jóbarátját, Tüskés Tibort idézem: „Teljes életpályája és életműve ismeretében mondom: Ha Kodolányi János az irodalomba emelte szellemi szülőföldjét, azaz íróként kötődött az Ormánsághoz, elbeszéléseiben, drámaiban, társadalmi és történelmi regényeiben örököltette meg a táj jelentését, múltját, embereinek életét; ha Kis Géza a kákicsi parókia falai között hajolt papírai fölé, és a hazai néprajztudományt ajándékozta meg gyűjtésével, tájnyelvi szótárával, Ormánság című könyvével, akkor Szatyor Győző a képzőművészet nyelvén, a képzőművészet különféle ágában, és eszközeivel vallott élete meghatározó élményeiről, látomásáról, szülőföldjéről.”

És most képzeletben hagyjuk el ezt a termet. Kispeterd szőlőhegyén vagyunk, Szigetvár közelében, a bukolikus baranyai dombok között. Szatyor Győző pincéjénél, annak saját kezűleg faragott ámbitusán kényelmesen helyezkedjünk el, és tekintsünk le a Dráva síkjára. Töltsünk egy pohárával Győző bíborszínű borából, s kóstoljuk meg az isteni nedűt. Forgassuk körbe a szánkban, majd óvatosan gördítsük hátra a nyelvünkön, és lassan nyeljük le a kortyot. És ebben a pillanatban válik teljessé Szatyor Győző művészetének megértése, sőt élvezete.

Isten éltesse!